

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta

Kaupunginhallitus 20.04.2026
128/11.05.03/2026

Ympäristöministeriö on pyytänyt mm. Hangon kaupungin lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Nykyisen lainsäädännön mukaan kunnat vastaavat tarvittaessa öljyvahinkojen jälkitorjunnasta alueellaan.

Uudessa laissa esitetään säädettäväksi rannikkokuntien yhteistyöstä ja varautumisesta pelastuslain 111 a §:ssä tarkoitettun jälkitorjunnan järjestämisessä, kun kyseessä on merialueella tapahtuva suuri alusöljy- tai aluskemikaalivahinko, josta aiheutuu vakavaa vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Rannikkokunnat vastaisivat suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä ja siihen varautumisesta kolmella yhteistyöalueella: Eteläiseen yhteistyöalueeseen kuuluisivat Uudenmaan ja Kymenlaakson maakunnan rannikkokunnat. Läntiseen yhteistyöalueeseen kuuluisivat Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Pohjanmaan maakunnan rannikkokunnat, ja pohjoiseen yhteistyöalueeseen kuuluisivat Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakunnan rannikkokunnat. Osana jälkitorjuntaan varautumista yhteistyöalueiden olisi laadittava varautumissuunnitelmat merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi.

Pelastuslain 111 a §:ää esitetään samalla muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin ympäristölle tai ihmisten terveydelle vakavaa vaaraa tai haittaa aiheuttavien aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisvelvoitetta koskevat säännökset.

Uuden lain tavoitteena on parantaa rannikkokuntien edellytyksiä jälkitorjunnan järjestämisessä sekä vahvistaa rannikkokuntien välistä yhteistyötä laajamittaisissa ja vakavissa alusöljy- ja aluskemikaalivahinkotilanteissa. Lisäksi esityksellä pyritään kehittämään rannikkokuntien jälkitorjuntaan varautumista säätämällä velvoite varautumissuunnitelman laatimisesta. Esityksen tarkoituksena on myös varmistaa, että merellisten ympäristövahinkojen jälkitorjuntaa koskeva sääntely on yhtenäistä ja kattaa sekä öljytuotteista että muista haitallisista aineista johtuvat vahingot.

Ministeriö on pyytänyt lausuntoa viimeistään 26.4.2026. Lausunnossa on mahdollista antaa kommentteja lakiesityksen pykälistä, pelastuslain 111 a §:n muutoksesta ja varautumissuunnitelmien laatimiseen liittyvästä rahoituksesta sekä muita huomioita esityksestä.

Liite:

- Luonnos hallituksen esitykseksi

Ehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa asiassa seuraavan lausunnon:

Hangon kaupunki pitää merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan varautumisen vahvistamista ja kuntien välisen alueellisen

yhteistyön kehittämistä lähtökohtaisesti tarpeellisenä. Kaupunki on tietoinen lisääntyvästä ympäristövahinkoriskistä Suomenlahden alueella ja katsoo, että Hankoniemi on maantieteellisesti haastavassa paikassa.

Kaupungin organisaatio on kokenut, että aluskemikaalipäästön jälkeinen torjuntatyö voi vaatia odottamattoman suuria sekä taloudellisia että henkilöstöresursseja, viranomaisten, kuntien ja asiantuntija tahojen välistä yhteistyötä ja jälkitorjuntaan liittyvää erityisosaamista.

Kuntien on syytä tehdä tiiviimpää yhteistyötä jälkitorjunnan suunnittelussa ja toteuttamisessa, mutta se ei riitä lain tavoitteen toteuttamiseksi ja varautumisen vahvistamiseksi. Muiden tahojen vastuu jälkitorjunnan suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi selkeästi nostaa esiin myös lakiehdotuksessa tai sen nojalla annettavassa asetuksessa.

Jos laki eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä ja pelastuslain 111 a §:n muutos toteutetaan luonnoksen mukaisesti, rannikkokunnille aiheutuu lakisääteisiä lisätehtäviä, joihin ei nykyisellään ole käytettävissä riittävästi henkilöstöä, erityisosaamista, kalustoa eikä taloudellisia resursseja.

Kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että lakiluonnoksessa esitetty valtion rahoitus kohdistuu pääosin varautumissuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen. Kaupunki katsoo, että varustaminen, ei pelkkä suunnitteleminen, on tarpeen varautumisen vahvistamiseksi. Lakiesityksessä ei esitetä pysyvää tai ennakoitavaa rahoitusratkaisua rannikkokuntien käytännön torjuntavalmiuden ylläpitämiseen, kuten henkilöstöresursseihin, kalustoon ja osaamisen kehittämiseen. Tämä on ongelmallista erityisesti tilanteissa, joissa kunnat joutuvat vastaamaan pitkäkestoisista ja laajoista jälkitorjuntatoimista.

Lakiluonnoksen mukaan kunnat vastaisivat edelleen alueellaan merialueen öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjunnasta. Vaikka vahinkotilanteissa sovelletaan aiheuttaja maksaa periaatetta, kunnalla on velvollisuus käynnistää jälkitorjuntatoimet viivytyksettä. Vuosia kestävä jälkitorjunta voi pahimmillaan sitoa merkittäviä henkilöstö- ja talousresursseja ennen kuin kustannusten kattamisesta on varmuutta. Tämä voi vaarantaa kunnan taloudellisen tasapainon ja normaalin palvelutuotannon. Lisäksi jää epäselväksi, miten kuntien jälkitorjuntakustannukset korvataan tilanteissa, joissa alusöljyonnettomuus tapahtuu kansainvälisellä merialueella. Ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön soveltamisala ei tältä osin anna kunnille riittävää varmuutta kustannusten korvattavuudesta.

Hangan kaupunki katsoo myös, että lakiluonnoksessa ehdotetut yhteistyöalueet ovat kooltaan liian isoja tehokkaan ja asianmukaisen jälkitorjunnan järjestämiseksi. Sekä henkilöstön että kaluston siirtäminen näin ison alueen sisällä ei ole tarkoituksenmukaista. Erikoiskaluston saatavuus myös osto palvelun muodossa voi olla haasteellista. Alueelliset olosuhteet ja eroavaisuudet mm. rantaviivan avoimuudessa ja altistuksessa, yhteiskunnan elintärkeissä toiminnoissa ja riskikohteissa, sekä asukastiheydessä ja siihen liittyvissä voimavaroissa eivät erotu isolla yhteistyöalueella.

Hangan kaupunki korostaa, että lainsäädännön ja valmiussuunnittelun lähtökohtana tulee olla ensitorjunnan tehokkuus. Rajavartiolaitoksen ja pelastuslaitoksen resurssit laadukkaaseen ja nopeaan ensitorjuntaan on turvattava. Mitä aikaisemmin vahinko saadaan rajattua ja hallintaan, sitä kustannustehokkaampaa torjunta on, ympäristöhaitat jäävät vähäisemmiksi ja jälkitorjuntaan siirtymisen tarve pienenee.

Kaupunki pitää myös tärkeänä, että lainsäädännössä varmistetaan, ettei jälkitorjuntaan siirrytä pelkällä pelastuslaitoksen päätöksellä ilman asianosaisten

kuntien kuulemista. Kunnille on varattava riittävästi aikaa valmistautua jälkitorjunnan vastuisiin. Lisäksi lakia tulee selventää siten, että kunnan määräämä jälkitorjuntaviranomainen ei voi olla sama viranomainen, joka valvoo jälkitorjuntaa, jotta vastuut ja roolit pysyvät selkeinä. Hangon kaupunki katsoo, että lakiesityksen jatkovalmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kuntien taloudellisen tuen pitkäjänteiseen varmistamiseen sekä rahoituksen saatavuuden turvaamiseen myös varautumissuunnittelun ja käytännön torjuntavalmiuden osalta.

Pykälä tarkistetaan välittömästi.

Päätös

Lisätiedot

kaupunginjohtaja, Simon Store, 040, 135 9500
tekninen johtaja, Timo Laine, 040 135 9280
terveysvalvonnan johtaja, Katianna Kuula, 040 135 9222
ympäristönsuojelupäällikkö, Maria Degerlund, 040 135 9299